

รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
ของวัดประตูต้นฝ้าย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

PARTICIPATION MODEL OF TEMPLES AND COMMUNITIES IN PROMOTING MORALITY
AND ETHICS OF WAT PRATU TON PHUENG, MUEANG DISTRICT, LAMPANG
PROVINCE

¹ปริยาภรณ์ บุตรดา, ²พระครูสุตชยาภรณ์ และ ³จีรศักดิ์ ปันลำ

¹Preeyaporn Bhudda, ²Phrakru Sutachayaporn and ³Jeerasak Punlam

¹²³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

¹²³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Lampang Buddhist College, Thailand

Received: 2025-08-27

¹Corresponding Author's Email: Preeyaporn01.Bhudda@gmail.com

Revised: 2026-02-07

¹เบอร์โทร: 088-866-3963

Accepted: 2026-03-20

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา 2) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของวัดประตูต้นฝ้าย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และ 3) เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของวัดประตูต้นฝ้าย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การศึกษาเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 รูปหรือคน การวิเคราะห์ข้อมูลจากคำสัมภาษณ์เปิดใช้การพรรณนา แจกแจงความถี่ และจัดทำตารางประกอบ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์วิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) บริบทการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา วัดประตูต้นฝ้ายมีได้ทำหน้าที่เพียงเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น หากแต่เป็นศูนย์กลางทางศาสนา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนโดยรอบ สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันอย่างเข้มแข็งระหว่างวัดและชุมชน อันเป็นรากฐานสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

2) กระบวนการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของวัดประตูต้นฝ้ายแสดงให้เห็นถึงกลไกการดำเนินงานที่อาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน กระบวนการวางแผนและจัดกิจกรรมทางศาสนาเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชน คณะกรรมการวัด กลุ่มเยาวชน และประชาชน

ทั่วไป โดยเปิดโอกาสให้มีการรับฟังความคิดเห็น การเสนอแนะ และการแบ่งปันทรัพยากรในการออกแบบกิจกรรม

3) รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมเป็นการทำงานร่วมกันแบบสองทางที่มีพลวัต วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและแหล่งเรียนรู้ด้านหลักธรรมคำสอน ขณะที่ชุมชนมีบทบาทเป็นผู้ร่วมคิดร่วมทำในการขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างมีพลังและต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม ; คุณธรรม ; จริยธรรม ; วัดประตูด่านผึ้ง

Abstract

This research aimed to: 1) examine the context of temple–community participation in promoting morality and ethics based on Buddhist principles; 2) investigate the participatory process between Wat Pratu Ton Phueng and the community in promoting morality and ethics in Mueang District, Lampang Province; and 3) propose a model of temple–community participation in promoting morality and ethics at Wat Pratu Ton Phueng. This qualitative study employed documentary research and in-depth interviews with 25 key informants. Data from open-ended questions were analyzed using descriptive analysis, frequency distribution, and tabulation, while interview data were analyzed through descriptive content analysis.

The findings revealed that:

1) The context of temple–community participation indicated that Wat Pratu Ton Phueng had served not only as a place for religious rituals but also as a religious, social, and cultural center for the surrounding community. This reflected a strong interdependent relationship between the temple and the community, which had provided an important foundation for promoting morality and ethics.

2) The participatory process demonstrated a collaborative mechanism involving various sectors of the community. The planning and organization of religious activities had involved community leaders, temple committees, youth groups, and local residents, with opportunities for consultation, recommendations, and resource sharing in activity design.

3) The participation model had been characterized by dynamic, two-way collaboration. The temple had functioned as a spiritual center and a source of Buddhist learning, while the community had actively participated in planning and implementing activities, thereby sustaining the promotion of morality and ethics.

Keywords: Participation; Virtue; Ethics; Wat Pratu Ton Phueng

บทนำ

พระพุทธศาสนาอุบัติขึ้นในชมพูทวีป ซึ่งปัจจุบันนี้เรียกว่าประเทศอินเดีย ชมพูทวีปในสมัยพุทธกาล นั้น มีความเจริญรุ่งเรืองด้วยศิลปวัฒนธรรม ประชาชนส่วนมากมีความใฝ่ใจในศาสนา และปรัชญา ต่างมุ่งประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสดาหรือเจ้าลัทธิที่ตนนับถือ เพื่อความหลุดพ้น นอกจากพุทธศาสนา แล้วในชมพูทวีป ยังมีศาสนาและลัทธิศาสนาอื่นอีก เช่น ศาสนาเชน ศาสนาพราหมณ์ กลุ่มศาสนาเจ้าลัทธิ ประกอบด้วยศาสนาพราหมณ์ ปุทธกัจจายน สันยุชัยเวฬุภคต เป็นต้น

พระพุทธศาสนาที่ดำรงมั่นคง สืบต่อมาได้จนถึงปัจจุบันนี้ ก็ด้วยพุทธบริษัท 4 อันได้แก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา หรือแบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ บรรพชิต (นักบวช) กับคฤหัสถ์ (ผู้ครองเรือน) หรือบรรพชิตกับฆราวาส หรือนักบวชกับทนายทนายิกา ยังมีความเคารพในพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา ดังพุทธพจน์ว่า “เมื่อตถาคต ปริณิพพาน ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในพระธรรม วินัย ยังมีความเคารพยำเกรงในพระศาสดา...ในพระธรรม.. ในพระสงฆ์ ในสิกขา...ในกันและกันนี้แล เป็นเหตุเป็นปัจจัย ให้พระสัทธรรมตั้งมั่นอยู่นาน” (Thai Tripitakas: 22/201/343 - 344) พุทธบริษัททุกหมู่เหล่า ต่างเป็นเจ้าของ พระพุทธศาสนา ร่วมกัน “พระพุทธเจ้าตรัสไว้แล้ว พุทธบริษัททั้ง 4 ไม่ใช่แต่ฝ่ายใดฝ่ายเดียว แต่มีทั้ง พระสงฆ์และญาติโยม อุบาสก อุบาสิกา หรือบรรพชิตและคฤหัสถ์ทั้งหมดนี้ เป็นเจ้าของพุทธศาสนา เรามีสติเท่ากัน ” Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto) (2002) และมีหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติเอื้อเพื่อ เอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน หน้าที่สำคัญอีก ประการหนึ่งคือ การที่จะต้องช่วยทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา ก่อนที่พระพุทธองค์ จะดับขันธ ปริณิพพาน พระศาสดาทรงตรัสกับพระอานนทว่า “ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไป ก็จะเป็นศาสนาของเธอทั้งหลาย” (Thai Tripitakas: 10/216/164) “อันนี้ก็ถือว่า พระพุทธเจ้าตรัสถึง มาตรฐานสังฆธรรมในพระพุทธศาสนาว่า เมื่อพระองค์นิพพานแล้ว ก็ให้ถือว่า พระธรรมวินัยนี้เป็นศาสนา” (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 1993)

ในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย แม้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและกระแสโลกาภิวัตน์จะส่งผลให้วิถีชีวิตของผู้คนมีระยะห่างจากสถาบันทางศาสนาและคุณธรรมมากยิ่งขึ้น ทว่า “วัด” ยังคงดำรงสถานะเป็นสถาบันหลักในการสืบทอดทุนทางวัฒนธรรมและเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างเหนียวแน่น บทบาทของวัดมิได้จำกัดอยู่เพียงการประกอบศาสนกิจ หากแต่ยังทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ที่พึ่งทางจิตใจ และกลไกขับเคลื่อนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ การฟื้นฟูและกระชับความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างวัดกับชุมชนจึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ปัจเจกบุคคลในสังคม (Phra Khru Singkaew Wachirathammo (2011); Channoi, 2017)

สำหรับ วัดประตูต้นผึ้ง ตั้งอยู่ ณ ถนนท่ามะโอ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง เป็นศาสนสถานโบราณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และอัตลักษณ์ท้องถิ่นล้านนา สร้างขึ้นราว พ.ศ. 2380 ในรัชสมัยของเจ้าน้อยขัตติยะ บุตรของเจ้าคำโสม ผู้ครองนครลำปาง โดยสะท้อนผ่านภูมิศาสตร์ทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับแนวประตูเมืองเก่า ด้วยระยะเวลากว่า 2 ศตวรรษ วัดแห่งนี้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจและทุนทางสังคมที่เข้มแข็งของชุมชน ผ่านการขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมเชิงประจักษ์

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2569)

อาทิ การรณรงค์วิถีศีล 5 การสร้างวินัยทางสังคม และการส่งเสริมจิตสาธารณะ (Phra Athikan Narong Paphakaro, 2021) การมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการระหว่างวัดและชุมชน ณ วัดประตูต้นฝ้าย สะท้อนให้เห็นถึงพลังแห่งความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน แม้จะเป็นวัดราษฎร์ขนาดเล็ก แต่มีความโดดเด่นด้านการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมเชิงรุกทั้งภาคเช้าและภาคเย็น เพื่อตอบสนองความต้องการทางจิตวิญญาณของพุทธศาสนิกชน นอกจากนี้ ยังเป็นที่ประดิษฐานปูชนียวัตถุมงคลสำคัญ ได้แก่ พระเจ้าทันใจ รวมถึงรูปเคารพพระเกจิอาจารย์ทรงคุณทางความศรัทธา เช่น หลวงปู่ทวด หลวงพ่อเกษม เขมโก และครูบาศรีวิชัย Travel Trueid (2025) ทั้งนี้ ในมิติทางสัญลักษณ์ นาม "ประตูต้นฝ้าย" สะท้อนถึงการบูรณาการระหว่างนิเวศวิทยาธรรมชาติกับความศรัทธาทางศาสนา ในฐานะสะพานเชื่อมโยงระหว่างอดีตกับปัจจุบัน วัดประตูต้นฝ้ายจึงมิได้เป็นเพียงศาสนสถานทั่วไป หากแต่เป็นกลไกขับเคลื่อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ทรงพลังของจังหวัดลำปาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของวัดประตูต้นฝ้าย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
3. เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของวัดประตูต้นฝ้าย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาทั้งภาคเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาภาคเอกสาร

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดและพื้นฐานในการวิจัย ประกอบด้วย พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฯ อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกาหนังสือทางพระพุทธศาสนา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ ตลอดจนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 2 การศึกษาภาคสนาม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาภาคสนาม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และ โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 รูป/คน

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูป/คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กับตัวบุคคลและวิธีการออนไลน์ (Online)

ระยะที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของวัดประตูด่านฝั่ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นคำถามปลายเปิดเน้นการค้นหาคำตอบการถกข้อมูลจากประสบการณ์จริง มุมมอง และข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมุ่งค้นหาคำตอบความรู้และประสบการณ์รายบุคคล

ระยะที่ 4 การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยนี้ดำเนินการ 2 ขั้นตอนสำคัญ คือ

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่แล้ว เช่น งานวิจัยและงานวิทยานิพนธ์ รายงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อถอดบทเรียนและพัฒนาารูปแบบ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบและนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้และรูปแบบรูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

ระยะที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของวัดประตูด่านฝั่ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจาก 3 แหล่งสำคัญ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมและสามารถพัฒนาเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของวัดประตูด่านฝั่ง ที่มีความถูกต้อง เหมาะสม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ได้แก่ (1) การวิเคราะห์เอกสาร (2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในทางพระพุทธศาสนาผลการวิจัย พบว่าบทบาทของวัดประตูด่านฝั่ง คือเป็นศูนย์กลางสำคัญทางพิธีกรรมทางศาสนา และทางสังคม ชาวบ้านยังคงรักษาวิถีชีวิตเดิมได้แก่ การส่งเสริมประเพณีล้านนา อันเป็นเอกลักษณ์ไว้อย่างเหนียวแน่น สะท้อนผ่านความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นแบบพึ่งพาอาศัยกัน แม้จะมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย แต่แก่นแท้ของวัฒนธรรมดั้งเดิมก็ยังคงอยู่ โดยวัดมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนควบคู่ไปกับการเป็นที่พึ่งทางใจโดยวัดประตูด่านฝั่งมีบทบาทสำคัญในการเป็นแกนหลักทางคุณธรรมจริยธรรมของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยทำหน้าที่เป็นแหล่ง

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2569)

เรียนรู้และอบรมธรรมะ เป็นแบบอย่างและสถานที่ปฏิบัติ ให้ชุมชนได้นำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตจริง รวมถึงเป็นผู้สืบทอดและส่งเสริมประเพณีอันดีงามที่สืบทอดคุณค่าทางศีลธรรม และยังเป็นศูนย์รวมในการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ที่ปลูกฝังจิตอาสา การแบ่งปัน และความสามัคคีในชุมชนอย่างแท้จริงและการมีส่วนร่วมของชุมชนรอบวัดกระตุ้นพลังในการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาของวัดนั้นมีมิติที่ลึกซึ้งและครอบคลุม วัดและชุมชนต่างเป็นรากฐานซึ่งกันและกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ของวัดประตูต้นฝ้าย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีกระบวนการวางแผนและดำเนินกิจกรรมทางศาสนาของวัดจึงไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมภายในวัดเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการที่มีชีวิตชีวาและต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อให้การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกมิติเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าวัดไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมเท่านั้น แต่เป็น "สมบัติของชุมชน" ที่ทุกคนร่วมกันดูแล รักษา และพัฒนา เพื่อให้วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นพลังสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีงามอย่างยั่งยืน และได้มีการสื่อสารกับชุมชน

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของวัดประตูต้นฝ้าย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของวัดประตูต้นฝ้ายและชุมชนในปัจจุบันเป็นการทำงานร่วมกันแบบสองทางโดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและแหล่งเรียนรู้ในขณะที่ชุมชนมีบทบาทเป็น ผู้ร่วมคิดร่วมทำ ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนไปจนถึงการลงมือปฏิบัติทำให้กิจกรรมทางศาสนาไม่เพียงแต่ช่วยสืบทอดประเพณีเท่านั้นแต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมความสามัคคี และสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่คนในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยยั่งยืน การศึกษา สวัสดิการ และเศรษฐกิจชุมชน การมีส่วนร่วมลักษณะนี้จะช่วยให้วัดเป็นมากกว่าศาสนสถาน แต่เป็นศูนย์กลางที่สร้างพลังในการพัฒนาชุมชนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจได้อย่างมีประสิทธิภาพและจะเน้นสร้างความร่วมมือที่จริงจังและเป็นระบบ โดยเริ่มจากการมีคณะกรรมการร่วมกัน การวางแผนระยะยาว การสื่อสารที่ครอบคลุม และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของวัดเพื่อพัฒนาชุมชนในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากพิธีกรรมทางศาสนา การร่วมมือกันระหว่างวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสามารถขยายขอบเขตได้กว้างกว่าพิธีกรรมทางศาสนา

องค์ความรู้ใหม่

ภาพแสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

องค์ความรู้ที่ได้รับการวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของวัดประตูดั้ง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้แนวคิดโดยบูรณาการแนวคิด ทฤษฎี และ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อใช้อธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนโดยกรอบแนวคิดประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ส่วน ได้แก่

1) บริบทของวัดและชุมชน บริบทของวัดและชุมชนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประกอบด้วยลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางศาสนาและสังคม ขณะที่ชุมชนเป็นฐานของการปฏิบัติ และการดำรงชีวิตบริบทดังกล่าวมีผลต่อรูปแบบและระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงการกำหนดบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมทางศาสนาและสังคม

2) กระบวนการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยอาศัยแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการคิดและวางแผน (2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และ (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล กระบวนการดังกล่าวสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมอย่าง เป็นระบบ และส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรม

3) บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (ทฤษฎีบทบาท) การศึกษานี้ได้นำทฤษฎีบทบาทมาใช้อธิบายหน้าที่ และพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่พระสงฆ์ ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจริยธรรม ผู้ถ่ายทอดหลักธรรม

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2569)

และผู้ออกแบบกิจกรรม วัด ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางกิจกรรมและแหล่งเรียนรู้ทางศีลธรรม ชุมชน ทำหน้าที่เป็นผู้เข้าร่วม ผู้ปฏิบัติ และผู้สะท้อนผล บทบาทเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

4) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นกรอบกำกับพฤติกรรมของบุคคลในสังคม โดยใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ ศีล 5 ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และหลักโอวาทปาติโมกข์ หลักธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการปลูกฝังคุณค่าและจริยธรรมให้แก่ประชาชน

5) รูปแบบการมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนจากการวิเคราะห์องค์ประกอบทั้งหมด ผู้วิจัยมุ่งพัฒนา “รูปแบบการมีส่วนร่วม” ซึ่งประกอบด้วย รูปแบบเชิงโครงสร้าง (Structure) รูปแบบเชิงกระบวนการ (Process) รูปแบบเชิงกิจกรรม (Activity) รูปแบบดังกล่าวเป็นผลลัพธ์ของการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์และแนวคิดทางทฤษฎี

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า บริบททางสังคมและวัฒนธรรมชุมชนรอบวัดประตูต้นผึ้งพบว่าเป็นพื้นที่ที่วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางสำคัญทั้งทางศาสนาและสังคม ชาวบ้านยังคงรักษาวิถีชีวิตและประเพณีล้านนา อันเป็นเอกลักษณ์ไว้อย่างเหนียวแน่น สะท้อนผ่านความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันที่เข้มแข็งภายในชุมชน แม้จะมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย แต่แก่นแท้ของวัฒนธรรมดั้งเดิมก็ยังคงอยู่ โดยวัดมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ของคนในชุมชนควบคู่ไปกับการเป็นที่พึ่งทางใจสอดคล้องกับงานวิจัยของ Channoi (2017) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมทาง จริยธรรมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามคุณลักษณะบัณฑิตยุคสมัยไทย” จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปลูกฝังจริยธรรมของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่ ปัจจัยภายนอกมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าปัจจัยภายใน ถือว่ามีความสำคัญเป็นอันดับแรกที่จะต้องให้การส่งเสริมและปลูกฝัง ปัจจัยภายนอกประกอบด้วย ด้านสภาพแวดล้อมสถานศึกษา ด้านกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ด้านสภาพครอบครัวของนักศึกษาและด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Phra Khru Singkaew Wachirathammo, 2011) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริม กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน” พบว่า “ด้านบทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ การอุปถัมภ์พระสงฆ์มากที่สุด เช่น การถวายภัตตาหารเป็นประจำ สิ่งของอุปโภค อัฐบริวาร ยารักษาโรค และสร้างเสนาสนะสถาน ด้านการชักชวนคนเข้าวัดอยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญ ๆ เช่น วันมาฆบูชา วิสาขบูชา เป็นต้น และประเพณีท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น รองลงมาได้แก่ การจัดบรรยายธรรมะมีวัดเป็นศูนย์กลาง โดย ร่วมกับพระสงฆ์ เช่น จัดอบรมธรรมะวันอาทิตย์ และการประชาสัมพันธ์ในวันสำคัญต่าง ๆ ด้านสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า อยู่ในระดับน้อย เช่น การจัดทำ CD ธรรมะ การเทศน์

ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชน การเขียนบทความทางหนังสือพิมพ์ และการแสดงปาฐกถาธรรม ในสถานที่ราชการ สถานศึกษาหรือหน่วยงานต่าง ๆ และด้านการปกป้อง พระพุทธศาสนา พบว่า อยู่ใน ระดับมาก โดยเฉพาะการทำนุบำรุงศาสนาอย่างมีเหตุผล รองลงมา คือ การปฏิบัติตามคำสอน ของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง และการศึกษาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจอย่างถูกต้อง แท้จริง และการมีส่วนร่วมของชุมชนรอบวัดกระตุ้นผิ้วในการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาของวัดนั้นมีมิติ ที่ลึกซึ้งและครอบคลุม วัดและชุมชนต่างเป็นรากฐานซึ่งกันและกัน ชุมชนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับ แต่ยังเป็น ผู้ขับเคลื่อนหลัก ผ่านการร่วมพิธีกรรม การสนับสนุนด้านปัจจัยและแรงงาน การส่งเสริมการศึกษา การเป็นอาสาสมัคร และการสืบสานประเพณีต่างๆ ซึ่งทั้งหมดนี้หลอมรวมให้วัดกระตุ้นผิ้วเป็นศูนย์รวมจิตใจ และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างแท้จริง วัดกระตุ้นผิ้วและชุมชนมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน อย่างแน่นแฟ้นในการสืบทอดและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมผ่านประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นตลอดทั้ง ปี กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่รักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแบบล้านนา แต่ยังทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญ ในการ ปลูกฝังคุณค่าทางศีลธรรมและยังคงเป็นเสาหลักทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนลำปาง ที่มีอาจแยกจากกันได้ แม้เวลาและสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ความผูกพันและบทบาทของวัดในการ หล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรมผ่านประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า กระบวนการวางแผนและดำเนินกิจกรรมทางศาสนา ของวัดพบว่า ไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมภายในวัดเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการที่มีชีวิตชีวาและต้องอาศัยความ ร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อให้การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกมิติเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าวัดไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมเท่านั้น แต่เป็น "สมบัติของชุมชน" ที่ทุกคนร่วมกันดูแล รักษา และพัฒนา เพื่อให้วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นพลัง สำคัญในการสร้างสรรค์สังคมที่ดียิ่งขึ้นอย่างยั่งยืน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Phra Chawalit Chirawatthano, 2018) ได้ศึกษาเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมการรักษาศีล 5 เพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตของ ประชาชน ในตำบลแม่ต๋า อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ระดับความคิดเห็น ของประชาชนในตำบลแม่ต๋า อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัญหาอุปสรรคในการรักษาศีล 5 ของประชาชน ในศีลข้อที่ 1 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.64$) ในประเด็นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ของ ประชาชนที่ส่งผลต่อการฆ่าสัตว์และการทอดทิ้งสัตว์เลี้ยง รองลงมาคือ ศีลข้อที่ 3 สื่อต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม และการแต่งตัวในสังคมเปลี่ยนไป ศีลข้อที่ 4 พุดโกหกเพื่อเอาตัวรอด และ พุดระรานคนอื่นด้วย ถ้อยคำที่หยาบคาย ศีลข้อที่ 2 ขาดการอบรมทางคุณธรรมจริยธรรม และ สังคม ในปัจจุบันทำให้ ต้องเอาตัวรอด ศีลข้อที่ 5 สังคมไทยเป็นสังคมสังสรรค์มีการวางจำหน่ายสุรา ยาเสพติดให้โทษเป็นจำนวนมาก และสามารถหาซื้อได้ง่าย 2. กระบวนการส่งเสริมการรักษาศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของการพัฒนา คุณภาพชีวิตประชาชนในเขตตำบลแม่ต๋า อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงรายจากการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการรักษาศีล 5 เพื่อ นำมาพัฒนากระบวนการในการส่งเสริมเพื่อให้ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น พบว่าศีลข้อที่ 1 ด้าน หลักประกันชีวิต ใช้กระบวนการจัดอบรมเข้าค่ายปฏิบัติ

ธรรม และให้ความรู้เรื่องการปฏิบัติตามหลัก ศีล 5 ศีลข้อที่ 2 ด้านทรัพย์สิน ใช้กระบวนการจัดอบรม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่เดิม จะสามารถนำไปสู่การมีคุณภาพ ชีวิตและทางวัดและชุมชนได้มีการประเมินผลการดำเนินงานของกิจกรรมทางศาสนาที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การประเมินผลเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ทราบถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกิจกรรม และนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาให้กิจกรรมดังกล่าวมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในการ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคม และได้มีการสื่อสารกับชุมชน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าเป็นการทำงานร่วมกันแบบสองทางโดยวัดทำหน้าที่ เป็นศูนย์รวมจิตใจและแหล่งเรียนรู้ในขณะที่ชุมชนมีบทบาทเป็น ผู้ร่วมคิดร่วมทำ ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน ไปจนถึงการลงมือปฏิบัติทำให้กิจกรรมทางศาสนาไม่เพียงแต่ช่วยสืบทอดประเพณีเท่านั้นแต่ยังเป็นเครื่องมือ สำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมความสามัคคี และสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่คนในชุมชนอย่างยั่งยืนโดยสอดคล้อง งานวิจัยของ Saisakol (2009) พบว่าความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่เข้าร่วมโครงการวัดวิถีพุทธเฉลิมพระ เกียรติ 80 พรรษา: กรณีศึกษาวัดปัญญานันทาราม” ผลการวิจัยพบว่า พุทธศาสนิกชน ในกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 35-44 ปีมีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือ เทียบเท่า สถานภาพโสด ประกอบอาชีพเป็นพนักงานธุรกิจเอกชน/อาชีพอิสระพักอาศัยอยู่ในจังหวัด ปทุมธานีมีรายได้ต่อเดือน มากกว่า 25,000 บาท และมีมูลเหตุจูงใจในการมาวัดปัญญานันทาราม เพราะศรัทธาต่อผลบุญในพุทธศาสนา มากที่สุด โดยและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Sumeth Sumetho (2001) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษา เปรียบเทียบบทบาทในการ ส่งเสริมพระพุทธศาสนาของนักธุรกิจในสมัยพุทธกาลกับปัจจุบัน : ศึกษาเฉพาะ กรณี ดร. บุญยง ว่องวานิช” พบว่า “บทบาทของนักธุรกิจที่มีต่อพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล สามารถสรุป เป็น ประเด็น คือประเด็นที่ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นำมาใช้เป็นแนวทางต่อการบริหาร ได้แก่ การบริหารตน การบริหารคน การบริหารงาน ด้วยจุดมุ่งหมาย เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ประเด็นที่ 2 การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้ใน ชีวิตประจำวัน นักธุรกิจ สมัยพุทธกาลได้เข้าไปมีส่วนในกิจกรรมที่ส่งเสริมพระพุทธศาสนา ในด้านต่าง ๆ เช่น การให้ความอุปถัมภ์ พระพุทธศาสนา การถวายบำรุงพระสงฆ์ การถวายเครื่องอุปโภคและ ยารักษาโรค การสร้างเสนาสนะ มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นผู้คอย ประสานความสัมพันธ์อันดีต่อพระสงฆ์ให้มี ความสามัคคี ประเด็นที่เป็นส่วนที่เนื่องกันจากกิจกรรม นักธุรกิจได้เข้าไปมีบทบาทต่อการส่งเสริม พระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นบทบาทการสร้างศาสนทายาท บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และบทบาท ด้านสังคมสงเคราะห์เพื่อความดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาให้มั่นคงตั้งมั่น

สรุป

บริบททางสังคมและวัฒนธรรมชุมชนรอบวัดประตูต้นฝ้ายเป็นพื้นที่ที่วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางสำคัญ ทั้งทางศาสนาและสังคม ชาวบ้านยังคงรักษาวิถีชีวิตและ ประเพณีล้านนา อันเป็นเอกลักษณ์ไว้อย่างเหนียวแน่น สะท้อนผ่านความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันที่เข้มแข็งภายในชุมชน แม้จะมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย แต่แก่นแท้ของวัฒนธรรมดั้งเดิมก็ยังคงอยู่กระบวนการวางแผนและดำเนิน

กิจกรรมทางศาสนาของวัดจึงไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมภายในวัดเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการที่มีชีวิตชีวาและต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อให้การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และยังยืนและการมีส่วนร่วมของวัดประตูต้นฝ้ายและชุมชนในปัจจุบันเป็นการทำงานร่วมกันแบบสองทาง โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและแหล่งเรียนรู้ในขณะที่ชุมชนมีบทบาทเป็นผู้ร่วมคิดร่วมทำตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนไปจนถึงการลงมือปฏิบัติทำให้กิจกรรมทางศาสนาไม่เพียงแต่ช่วยสืบทอดประเพณีเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมความสามัคคี และสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่คนในชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าวัดประตูต้นฝ้ายเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและสังคมที่มีความสัมพันธ์แบบพึ่งพากับชุมชนอย่างเหนียวแน่น ในการรักษาวิถีชีวิต ประเพณีล้านนา และส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เห็นควร 1) ให้ชุมชนควรถือเอาวัดเป็นฐานทุนทางวัฒนธรรม ในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น โดยสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรในการจัดงานประเพณีท้องถิ่นล้านนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสืบสานอัตลักษณ์ดั้งเดิมไม่ให้สูญหาย และ 2) สถานศึกษาและครอบครัวในพื้นที่ ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับวัด บ้าน-วัด-โรงเรียน (บวร) เพื่อนำเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม ตั้งแต่ระดับปฐมวัย เพื่อใช้สภาพแวดล้อมทางศาสนาเป็นเกราะป้องกันทางสังคมและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตามปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อเยาวชน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่ากระบวนการวางแผนและดำเนินกิจกรรมทางศาสนาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน วัดไม่ได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมแต่เป็น "สมบัติของชุมชน" ที่ต้องเผชิญกับความท้าทายทางสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด สื่อ และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป เห็นควร 1) วัดประตูต้นฝ้าย ควรริเริ่มจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนกิจการวัดและชุมชน ที่มาจากตัวแทนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และเยาวชน เพื่อร่วมกันวางแผน ออกแบบกิจกรรม และร่วมประเมินผลการดำเนินงาน เช่น การส่งเสริมศีล 5 แก้ไขปัญหาอาชญากรรมหรือค่านิยมที่เปลี่ยนไป ให้ตอบโจทย์ปัญหาจริงของชุมชน 2) หน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด / สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ควรเข้ามาสนับสนุนองค์ความรู้ในการบริหารจัดการวัดเชิงรุก เช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้วัดและชุมชนสามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรมทางศาสนาได้อย่างเป็นระบบ รวมถึงการรับมือกับปัญหาสังคมสมัยใหม่

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การทำงานร่วมกันแบบสอง ระหว่างวัดและชุมชนในลักษณะ ร่วมคิด ร่วมทำ ตั้งแต่การวางแผนจนถึงปฏิบัติ ทำให้เกิดความยั่งยืน และพุทธศาสนิกชนมีความศรัทธา มีส่วนร่วมในการอุปถัมภ์และสืบทอดพระพุทธศาสนา เห็นควร 1) ผู้นำชุมชน ประชาชน ควรส่งเสริมบทบาทของ อุบาสก-อุบาสิกา และเครือข่ายคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ ให้เข้ามามีบทบาทในการเป็นศาสนทายาทและร่วมสนับสนุนทรัพยากร เช่น ทุนทรัพย์ เทคโนโลยี หรือภูมิปัญญาเพื่อให้วัดสามารถขยายบทบาทด้านการเผยแผ่ธรรมะและการสงเคราะห์สังคมได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น 2) ทุกภาคส่วนร่วมกัน

วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2569)

สร้างแพลตฟอร์มการสื่อสารสองทาง เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ร่วมกับการจัดเวรประชาคมในวัด เพื่อให้คนในชุมชนทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของวัด และแสดงความคิดเห็นเพื่อร่วมพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างรูปแบบการแก้ปัญหาสังคมในชุมชนรอบวัด จากผลการวิจัยพบว่าวัดและชุมชนเผชิญกับความท้าทายทางสังคมยุคใหม่ เช่น ปัญหายาเสพติด การเปลี่ยนแปลงของค่านิยม และผลกระทบจากสื่อสังคมออนไลน์ การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรขยับจากการศึกษาสภาพปัจจุบันเป็นการ วิจัยเชิงปฏิบัติการ

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยและรูปแบบการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ (Gen Z / Millennials) กับการสืบทอดกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมล้านนา เพราะบริบททางสังคมและวัฒนธรรมชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย แต่การรักษาความยั่งยืนของวัดในฐานะศูนย์กลางชุมชนระยะยาว จำเป็นต้องพึ่งพาคนรุ่นใหม่

References

- Channo, P. (2017). *Model of activities for developing ethical behavior of students in private higher education institutions according to the characteristics of Thai ideal graduates*. (Master of Education Thesis). Graduate School: Chiang Mai Rajabhat University. Chiang Mai.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Phra Athikan Narong Paphakaro. (2021). *Wat Pratu Ton Phueng*. Retrieved May 15, 2025, from <https://pukmudmuangthai.com/detail/17512>
- Phra Chawalit Chirawatthano (Yungyuen). (2018). *The process of promoting the observance of the Five Precepts to improve the quality of life of the people in Mae Ta Subdistrict, Phaya Mengrai District, Chiang Rai Province*. (Master of Buddhist Studies Thesis in Buddhism). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (1993). *The Buddhist Congregation and the Monastic Discipline* (1st ed.). Bangkok: Panya Publishing House.
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (2002). *The Dangers to Buddhism in Thailand*. (22nd ed.). Bangkok: Phutthatham Foundation.

- Phra Khru Singkaew Wachirathammo. (2011). *The role of the elderly in promoting Buddhist activities: A case study of Laiyao Subdistrict, Ban Hong District, Lamphun Province*. (Master of Buddhist Studies Thesis in Buddhism). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phra Sumeth Sumetho. (2001). *A comparative study of the role of businessmen in promoting Buddhism during the Buddha's time and the present: A case study of Dr.Bunyong Wongwanich*. (Master of Buddhist Studies Thesis in Buddhism). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Saisakol, P. (2009). *The Satisfaction of Buddhists Participating in the 'Wat Withee Phut' Project in Commemoration of the King's 80 th Birthday Anniversary: A Case Study of Wat Panyanantarama*. (Master of Arts Thesis in Buddhist Studies). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Travel Trueid. (2025). *Travel Trends (2025)*. Retrieved May 3, 2025, from <https://travel.trueid.net/tag/>